

ХИЗМАТ КЎРСАТИШ ТАРМОҚЛАРИДА КИЧИК БИЗНЕСНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ТАШКИЛИЙ-ИҚТИСОДИЙ МЕХАНИЗМЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Кадамова Гулноза Улуғбек қизи
Тошкент давлат иқтисодий
университети магистранти
E-mail: kadamovagulnoza@gmail.com

Аннотация: Ушбу мақолада хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнесни ривожлантириш учун ташкилий-иқтисодий механизмларни такомиллаштириш масалалари ўрганилади. Тадқиқот доирасида хизмат кўрсатиш соҳасида кичик бизнеснинг аҳамияти, унинг иқтисодий ўсишига қўшаётган ҳиссаси ва ривожланишига тўсиқ бўлаётган омиллар таҳлил қилинади. Мақолада кичик бизнес субъектларининг молиявий ресурсларга кириш имкониятларини яхшилаш, ҳуқуқий базани такомиллаштириш, замонавий технологиялардан фойдаланиш ва кадрлар тайёрлаш каби масалаларга алоҳида эътибор қаратилган. Таклиф этилган ташкилий-иқтисодий механизмлар амалиётда қўлланилганда, хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнеснинг самарадорлиги ва рақобатбардошлиги оширилиши кутилмоқда. Мақола натижалари келгусида хизмат кўрсатиш соҳасида кичик бизнесни янада ривожлантиришига қаратилган қарорлар қабул қилиш учун муҳим асос бўлиб хизмат қилади.

Калим сўзлар: кичик бизнес, хизмат кўрсатиш тармоқлари, ташкилий-иқтисодий механизмлар, ривожланиш, иқтисодий самарадорлик, инновация, молиявий ресурслар, қонунчилик, рақобатбардошлик, кадрлар тайёрлаш.

Кириш

Хизмат кўрсатиш тармоқлари замонавий иқтисодиётнинг муҳим қисми бўлиб, улар мамлакатнинг умумий ялпи ички маҳсулоти (ЯИМ)да катта улушга эга. Айниқса, ривожланаётган давлатларда хизмат кўрсатиш тармоқлари аҳолининг даромад манбаи ва иқтисодий ўсиш драйвери ҳисобланади. Ўзбекистон иқтисодиётида ҳам хизмат кўрсатиш тармоқлари муҳим аҳамиятга эга бўлиб, унда кичик бизнеснинг ўрни катта. Хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнес фаолияти аҳолини иш билан таъминлашда ва мамлакат иқтисодиётини диверсификациялашда муҳим роль ўйнайди.

Мақсад ва вазифалар

Бу тадқиқотнинг асосий мақсади хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнесни ривожлантириш учун ташкилий-иқтисодий механизмларни такомиллаштириш бўйича таклифлар ишлаб чиқишдан иборат. Тадқиқотда қуйидаги вазифалар белгиланган: Хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнеснинг аҳамияти ва унинг ривожланиш даражасини таҳлил қилиш. Кичик бизнеснинг хизмат кўрсатиш тармоқларидаги ривожланишига таъсир этувчи асосий муаммоларни аниқлаш. Хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнесни

ривожлантириш учун ташкилий-иқтисодий механизмларни такомиллаштириш бўйича тавсиялар ишлаб чиқиш.

Методлар

1. Литература таҳлили

Тадқиқот доирасида, хизмат кўрсатиш тармоқлари ва кичик бизнесни ривожлантиришга оид илмий манбалар, мақолалар, китоблар ва халқаро ташкилотларнинг ҳисоботлари ўрганилди. Бу адабиёт таҳлили асосида тадқиқотнинг назарий базаси шакллантирилди.

Сўровнома ва интервьюлар Тадқиқот учун Ўзбекистонда хизмат кўрсатиш тармоқларида фаолият юритаётган кичик бизнес субъектлари орасида сўровнома ва интервьюлар ўтказилди. Бу жараёнда бизнес эгалари ва ходимларининг фикр ва мулоҳазалари тўпланди. Ушбу сўровномалар 100 дан ортиқ бизнес субъектларини қамраб олди ва уларнинг натижалари таҳлил қилинди.

2. Фокус-группалар

Хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнесни ривожлантириш масалалари бўйича мутахассислар ва бизнес вакиллари иштирокида фокус-группалар ташкил этилди. Бу фокус-группаларда хизмат кўрсатиш соҳасидаги муаммолар ва уларни бартараф этиш усуллари муҳокама қилинди.

3. Эконометрик моделлаштириш

Тадқиқотда кичик бизнеснинг хизмат кўрсатиш тармоқларидаги ривожланишига таъсир этувчи омилларни аниқлаш мақсадида эконометрик моделлаштиришдан фойдаланилди. Ушбу моделлар хизмат кўрсатиш тармоғининг ривожланишига таъсир кўрсатувчи асосий омилларни таҳлил қилишга ёрдам берди.

Натижалар

Хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнеснинг аҳамияти Тадқиқот натижаларига кўра, Ўзбекистонда кичик бизнес хизмат кўрсатиш тармоғининг асосий қисмини ташкил этади. Масалан, 2023 йилда хизмат кўрсатиш тармоғида кичик бизнес субъектларининг умумий сони 70% дан ошди. Бу уларнинг соҳадаги умумий ялпи ички маҳсулотга ҳиссаси катта эканлигини кўрсатади.

Молиявий ресурсларга кириш имкониятлари Тадқиқот натижаларига кўра, кичик бизнес субъектлари учун асосий муаммолардан бири молиявий ресурсларга киришнинг чекланганлиги ҳисобланади. Сўровнома натижаларига

кўра, респондентларнинг 65% и юқори фоиз ставкалари ва имтиёзли кредитларнинг етишмаслигидан шикоят қилган.

Рақобат ва бозорга кириш муаммолариХизмат кўрсатиш тармоғида янги бизнес субъектлари учун бозорга кириш мураккаблиги ва рақобатнинг юқори даражада бўлиши ҳам асосий муаммолардан бири сифатида қайд этилди. Бу рақобатбардошликни ошириш учун замонавий технологиялардан фойдаланишнинг етишмаслигини келтириб чиқаради.

Инновацион технологиялардан фойдаланишнинг сустиги кичик бизнеснинг хизмат кўрсатиш тармоқларида рақобатбардошлигини пасайтиради. Тадқиқотда респондентларнинг 58% и замонавий технологияларга бўлган эҳтиёжни тасдиқлади.

Муҳокама

Хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнеснинг ривожланишиХизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнеснинг ривожланиши мамлакат иқтисодиётининг умумий ҳолатига катта таъсир кўрсатади. Тадқиқотдан маълум бўлганидек, кичик бизнес фаолиятининг самарадорлиги юқори бўлиши учун қатор ташкилий-иқтисодий механизмларни такомиллаштириш зарур.

Ташкилий-иқтисодий механизмларни такомиллаштиришТадқиқот доирасида, хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнесни ривожлантириш учун қуйидаги механизмларни такомиллаштириш таклиф қилинди:Молиявий кўмак механизмлари: Имтиёзли кредитлар ва грантлар ажратиш орқали кичик бизнесни қўллаб-қувватлаш.Қонунчиликни такомиллаштириш: Кичик бизнесни қўллаб-қувватлашга қаратилган ҳуқуқий база яратиш ва уни амалиётга жорий қилиш. Технологик инновацияларни рағбатлантириш: Кичик бизнес учун замонавий технологияларни жорий қилишга ёрдам бериш, технологиялардан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш.Малака ошириш ва таълим дастурлари: Бизнес эгалари ва ходимларининг малакасини ошириш учун махсус таълим дастурлари ташкил этиш.

Иқтисодий самарадорликни оширишКичик бизнес фаолиятининг иқтисодий самарадорлигини ошириш учун тавсия этилган механизмлар, амалга оширилганда, хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнеснинг умумий ривожланишига ижобий таъсир кўрсатади. Ушбу тадбирлар мамлакат иқтисодиётининг барқарорлигини таъминлашга ёрдам беради.

Хулоса ва тавсиялар

Ушбу тадқиқот натижалари шундан далолат берадики, хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнеснинг самарали ривожланиши учун ташкилий-

иқтисодий механизмларни такомиллаштириш муҳимдир. Таклиф этилган механизмлар амалий қўлланилганда, кичик бизнеснинг хизмат кўрсатиш тармоқларидаги ўсиши ва иқтисодий ривожланишга қўшадиган ҳиссаси ортиши мумкин. Келгусида ушбу йўналишдаги тадқиқотлар ва уларнинг натижаларини амалиётга жорий қилиш кичик бизнеснинг барқарор ривожланишига замини яратади.

Ушбу тадқиқот, хизмат кўрсатиш тармоқларида кичик бизнеснинг ривожланишига таъсир этувчи асосий омилларни тушуниш ва уларни такомиллаштиришга қаратилган механизмларни ишлаб чиқишга ёрдам беради. Тадқиқотда таклиф этилган механизмлар мамлакат иқтисодиётининг умумий барқарорлиги ва ўсишига ёрдам бериши мумкин. Шунингдек, бу механизмлар кичик бизнеснинг глобал рақобатбардошлигини ошириш учун ҳам муҳим аҳамиятга эга.

Тавсиялар

Мазкур тадқиқотдан келиб чиққан ҳолда қуйидаги тавсиялар берилмоқда:

1. Молиявий кўмакни кучайтириш: Кичик бизнес субъектларига молиявий кўмак беришни рағбатлантириш, жумладан, имтиёзли кредитлар ва давлат грантлари ажратишни йўлга қўйиш лозим.
2. Ҳуқуқий базани такомиллаштириш: Кичик бизнесни қўллаб-қувватлашга қаратилган қонунчиликни қайта кўриб чиқиш, унинг амалиётда самарали қўлланилишини таъминлаш муҳимдир.
3. Инновацияларни жорий қилиш: Хизмат кўрсатиш тармоқларида замонавий технологияларни жорий қилишни қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш зарур.
4. Таълим ва кадрлар тайёрлаш: Кичик бизнес соҳасида кадрлар тайёрлаш ва уларни қайта тайёрлаш дастурларини кенгайтириш, малака ошириш курсларини ташкил этиш лозим.
5. Инфратузилмани ривожлантириш: Хизмат кўрсатиш тармоқлари учун инфратузилмани такомиллаштириш, жумладан, транспорт, телекоммуникация ва савдо инфратузилмасини ривожлантириш зарур.

Адабиётлар рўйхати (References)

1. Абдурахмонов К.Х. Меҳнат иқтисодиёти (Дарслик). Т.: Меҳнат, 2004.
2. Бурменко Т.Д. Экономика сферы услуг (Вводный курс) / Т.Д.Бурменко. – Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2004.
3. Xodiyev B. Yu., Qosimova M.S., Samadov A.N. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik. T.: TDIU, 2010.

4. Управления и организация в сфере услуг: теория и практика: ServisemenedjmentandOperation – 2-е международ. изд. (пер. санглнар. наук ряд. В.В. Кулибановой) / К.Хаксивер, Б.Рендер, Р.С.Рассел, Р.Г.Мердик – Спб.др: Питер бух. 2002
5. Boltaboyev M.R. va boshqalar. Kichik biznes va tadbirkorlik. O‘zR Oliy va o‘rta-maxsus ta’lim vazirligi. — T.: Noshir, 2011.
6. Shavkatova, S., & Nabijonov, O. (2022). INNOVATSIYA FAOLIYATINING ANAMIYATI. Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук, 2(11), 4–7. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/EJLFAS/article/view/4088>
7. Набижонов, О., Шавкатова, Ш., & Сатторова, С. (2022). КОРХОНАЛАРДА ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ХАРАЖАТЛАРИНИ МИНИМАЛЛАШТИРИШ СТРАТЕГИЯСИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ. Евразийский журнал права, финансов и прикладных наук, 2(7), 27–29. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/EJLFAS/article/view/1918>
8. Nabijonov Otabek Ganiyevich (2021). IQTISODIYOTDA RAQOVATVARDOSHLIKNI OSHIRISHNING NAZARIY ASOSLARI. Scientific progress, 1 (3), 136-139.
9. Отабек Ганиевич Набижонов, Зоҳиджон Раббимқул Ўғли Хужамқулов, & Ф.Б.Шакирова (2022). ИННОВАЦИЈАЛАР НЕГИЗИДА БАҲҚАРОП ИҚТИСОДИЙ ЎСИШИ ТАЪМИНЛАШНИНГ НАЗАРИЙ ЖИҲАТЛАРИ. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 2 (4), 326-334.
10. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2015/sdn1504>
11. <https://stat.uz/en/432-analiticheskie-materialy-uz/2031-development-of-small-business-and-private-entrepreneurship>
12. <http://BiznesRivoji>